

проф. д-р АЛИ ВЕЙСЕЛ

Дипломиран експерт-счетоводител

Регистриран одитор

Преподавател във Висшето училище
по застраховане и финанси – София

Али Вейсел е роден на 06.05.1984 г. в град Бургас. Има бакалавърска и магистърска степен по специалност „Счетоводство и контрол“. През 2011 г. му е присъдена образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“. През 2014 г. е избран за доцент по Икономика (Счетоводство и одит), а от 2019 г. е професор по Икономика (Счетоводство, одит и анализ).

От 2005 до 2012 г. работи последователно като счетоводител, главен счетоводител и финансов директор.

През 2009 г. придобива сертификат за вътрешен одитор в публичния сектор от Министерството на финансите.

От 2011 г. е дипломиран експерт-счетоводител и регистриран одитор към Института на дипломираните експерт-счетоводители. Упражнява професията на регистриран одитор по одитиране на финансови отчети на предприятия.

От 2012 г. е преподавател по счетоводство и одит във Висшето училище по застраховане и финанси – София.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА СТАНДАРТИЗАЦИЯТА В СЧЕТОВОДСТВОТО НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В студията се изследват възможностите за подобряването на стандартизацията в счетоводството на малки и средни предприятия. Представя се необходимостта от по-опростени счетоводни стандарти. Специално внимание се обръща на Международния стандарт за финансова отчетност за малки и средни предприятия (МСФО за МСП), който представлява съкратен вариант на МСФО. Анализират се изискванията на стандарта относно компонентите на финансовите отчети и разпоредбите за отчитане на някои обекти – имоти, машини и съоръжения; нематериални активи; инвестиционни имоти; разходи по заеми; репутация; безвъзмездни средства, предоставени от държавата; приходи; лизинговите договори; финансови инструменти; биологични активи и земеделска продукция. Анализира се несъвместимостта между счетоводните директиви и МСФО за МСП относно извънредните позиции, финансовите инструменти по справедлива стойност, репутацията и неплатения капитал. На тази база се правят заключения за подобряване на стандартизацията в счетоводството.

Prof. ALI VEYSEL, PhD

Certified Public Accountant

Registered Auditor

Lecturer at VUZF University – Sofia

OPPORTUNITIES TO IMPROVE STANDARDIZATION IN THE ACCOUNTING OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Summary

The study examines the opportunities for improving the standardization in the accounting of small and medium-sized enterprises. It presents the need for simpler accounting standards. Special attention is paid to the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Enterprises (IFRS for SMEs), which is a simplified version of IFRS. The requirements of the standard are analyzed regarding the components of the financial statements and the provisions for reporting certain objects – properties, plant and equipment; intangible assets; investment properties; borrowing costs; goodwill; government grants; revenues; lease contracts; financial instruments; biological assets and agricultural produce. The inconsistency between accounting directives and IFRS for SMEs are analyzed for extraordinary items, financial instruments at fair value, goodwill and outstanding capital. On this basis, conclusions are drawn to improve standardization in accounting.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА СТАНДАРТИЗАЦИЯТА В СЧЕТОВОДСТВОТО НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Увод

Приема се, че стандартизацията в счетоводството започва през 1939 г., когато Американският институт на дипломираните експерт-счетоводители (AICPA) започва да издава свои стандарти. Глобализацията на икономиката води и до основаването на *Комитета по международни счетоводни стандарти* през 1973 г., който издава международни стандарти. През следващите десетилетия стандартизацията се подобрява чрез премахването на някои алтернативни счетоводни методи, които не съответстват на теорията на финансовото счетоводство и не са подходящи за вярно и честно представяне на информацията. Други методи се подобряват и се регламентират по-подробно. Повечето от измененията са продиктувани от счетоводни скандали при големите корпорации и са предназначени за по-справедливото измерване на изпълнението.

Тези тенденции водят до прекомерни разходи за някои организации. Затова все повече се търсят възможности за опростяване на счетоводните изисквания за малки и средни предприятия. Разработват се национални счетоводни стандарти, които в повечето случаи се основават на международните, но са в съкратен вариант. Понякога обаче този подход нарушава баланса между разходи и ползи. Въпросът е особено актуален за България, защото националните стандарти имат редица слабости.

Целта на студията е да се изследват възможностите за подобряването на стандартизацията в счетоводството на малки и средни предприятия. За постигането на тази цел се поставят следните **задачи**:

- обосноваване на необходимостта от счетоводни стандарти за малки и средни предприятия;
- анализ на изискванията, които са подходящи за съставяне на финансови отчети от малки и средни предприятия, чрез изследване на *Международния стандарт за финансова отчетност за малки и средни предприятия* (МСФО за МСП);
- изследване на проблемите на стандартизацията в счетоводството на малки и средни предприятия в Европейския съюз, вкл. чрез систематизиране различията между МСФО за МСП и директивите.

Защитава се **тезата**, че за подобряването на стандартизацията в счетоводството на малки и средни предприятия трябва да се прилага подходът, залегнал в *Международния стандарт за финансова отчетност за малки и средни предприятия* (МСФО за МСП) – въвеждане на опростени изисквания, за да се намалят допълнителните разходи и усилия, които не са съществени за постигането на уместност и достоверност на информацията.

1. Необходимост от счетоводни стандарти за малки и средни предприятия

Международните стандарти за финансова отчетност (МСФО), вкл. Международните счетоводни стандарти (МСС), имат съществено значение за вземане на икономически решения. Това е така, защото чрез тях се стандартизира финансовото счетоводство като „езика на бизнеса“. Те водят до постигане на по-голяма съпоставимост на финансовите отчети на предприятията. Подобряват качеството на отчетността и функционирането на капиталовите пазари. Поради това се подкрепят от международни структури, като Световната банка, Международния валутен фонд, Г-20, Съвета за финансова стабилност и Базелския комитет за банков надзор, и се прилагат в над 140 държави.¹

МСФО са с високо качество, защото се разработват и изменят след задълбочени проучвания и анализи. Но въпреки това предимство те имат и недостатъци. При по-малките предприятия разходите за отчитане не са оправдани от гледна точка на ползите. Затова се прилагат по-опростени стандарти.

Стандартите, предназначени за по-малките предприятия, обичайно се разработват въз основа на международните стандарти. Но понякога те не се основават на адекватен подход, който позволява съставянето на уместни и достоверни отчети. Например *Националните счетоводни стандарти*, приложими в България, които представляват нередактиран превод на международните, в изданието им от началото на XXI век² са с редица пропуски и неточности.³ Поради това в *Стратегията за развитието на Института на дипломираните експерт-счетоводители през периода до 2028 година*, приета през 2020 г., е посочена потребността от разработването на модерни, актуални и съответни на изискванията на времето национални счетоводни стандарти или на възприемането на *Международния стандарт за финансова отчетност за малки и средни предприятия* (МСФО за МСП).⁴

2. Подходящи изисквания в счетоводните стандарти за малки и средни предприятия

Изискванията в счетоводните стандарти за малки и средни предприятия трябва да са подходящи. В това отношение внимание заслужава МСФО за МСП, който е издаден през 2009 г. В стандарта са направени изменения след преглед, в сила от 01.01.2017 г.⁵ През 2019 г.

¹ <https://www.ifrs.org/use-around-the-world/why-global-accounting-standards/> [Accessed September 1, 2024].

² Свраков, А. Развитие на счетоводното законодателство в България, списание ИДЕС, Извънреден брой, 2021, с. 17.

³ За някои пропуски и неточности в *Националните счетоводни стандарти* вж. Вейсел, А. Актуални проблеми на стандартизацията в счетоводството в България, студия, Годишник на ИДЕС, София, 2022, с. 7 – 15.

⁴ Стратегия за развитието на ИДЕС през периода до 2028 година, приета от Общото събрание на ИДЕС на 13.01.2020 г.

⁵ <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/#about> [Accessed September 1, 2024].

е поставено началото на втория преглед, но проектът все още не е приключен.

За прилагането на МСФО за МСП е важно да се посочи дефиницията за „малки и средни предприятия“. Тя не включва количествени критерии на база приходи, активи и персонал. Малки и средни са предприятията, които:

- нямат публична отговорност; и
- публикуват финансови отчети с общо предназначение за външни потребители.

Според стандарта се приема, че дадено предприятие има публична отговорност, ако:

- дълговите или капиталовите му инструменти се търгуват на публичен пазар или то е в процес на емитиране на такива инструменти за търгуване на публичен пазар; или
- държи активи като доверено лице на широк кръг външни лица, например банки, кредитни обединения, застрахователни компании, брокери/дилъри на ценни книжа, взаимни фондове и инвестиционни банки.

По тази дефиниция над 95% от всички предприятия в света са малки и средни. Затова стандартът има голяма приложимост и вече се прилага в над 80 държави.⁶

МСФО за МСП е съкратен вариант на МСФО, с много по-малък обем (около 250 страници, при обем на МСФО от около 4 300 страници). Разработен е въз основата на МСФО, които се базират на единна теория на финансовото счетоводство.⁷ В случая е важно да се отбележи, че „съкратен вариант“ не означава само изключване на текстове от МСФО, подобно на българските национални стандарти, или съкращаване на баланса и отчета за приходите и разходите, както са посочени в *Директива 2013/34/ЕС* и *Закона за счетоводството*.⁸ В стандарта не са включени всички теми и методи на отчитане от МСФО – тези, които се отнасят за публични предприятия, като отчитане по сегменти, междинно отчитане, доходи на акция и застрахователни договори. Не са посочени някои специфични изисквания, например за представяне на нетекущите активи, държани за продажба. При алтернативни методи в МСФО са приети по-лесните за прилагане. Опростени са изискванията за признаване и оценяване.

⁶ <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/presentation-webinar-for-jicpa.pdf> [Accessed September 1, 2024].

⁷ <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/ifrs-for-smes-presentation-bulgaria-oct-2012.pdf> [Accessed September 1, 2024].

⁸ Изискванията на действащото законодателство не водят до необходимото качество на финансовата отчетност, вж. Айвазова, Я. Емпирично изследване за качеството на финансовата отчетност в България, статия, списание ИДЕС, бр. 4/2023 г.

За представяне на подхода за опростяване в стандарта е достатъчно да се обърне внимание на съставните части на финансовия отчет и на разпоредбите за отчитане на някои обекти.⁹

2.1. Съставни части на финансовия отчет

Съгласно МСФО за МСП пълният комплект финансови отчети на предприятието следва да включва:

- (а) отчет за финансовото състояние към отчетната дата;
- (б) един от следните два отчета: един-единствен отчет за всеобхватния доход за отчетния период, показващ всички признати за периода статии на доходи и разходи, включително статиите, признати при определяне печалбата или загубата (което представлява междинен сбор в отчета за всеобхватния доход) и статиите на друг всеобхватен доход; или отделен отчет за доходите и отделен отчет за всеобхватния доход; ако дадено предприятие избере да представи както отчет за доходите, така и отчет за всеобхватния доход, отчетът за всеобхватния доход започва с печалбата или загубата, след което показва статиите на друг всеобхватен доход.
- (в) отчет за промените в собствения капитал за отчетния период;
- (г) отчет за паричните потоци за отчетния период;
- (д) пояснителни приложения, представляващи обобщение на значимите счетоводни политики и друга пояснителна информация.

Ако единствените промени в собствения капитал в течение на периодите, за които се представят финансови отчети, възникват в резултат на печалбата или загубата, изплащане на дивиденди, корекции на грешки от предходни периоди и промени в счетоводната политика, предприятието може да представи един-единствен отчет за доходите и неразпределената печалба, вместо отчет за всеобхватния доход и отчет за промените в собствения капитал.

Изисква се и сравнителна информация за предходен период за всички представени суми.

В случая трябва да се акцентира на изискването за представяне на всички компоненти на финансовия отчет. Дори и най-малките предприятия нямат право да публикуват само баланс (отчет за финансовото състояние). Това е логично, защото за оценяване на предприятието е важно да се анализира както финансовото състояние, така и изпълнението, което се измерва посредством счетоводното отчитане на база на начисляването и миналите парични потоци. Трябва да се представи и приложение, в съкратен вид, в което се оповестява съществена информация за счетоводната политика и подробни данни за другите компоненти на отчета. Не се допуска съкращаване на баланса и отчета за приходите и разходите (отчета за всеобхватния доход). По-

⁹ International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). IFRS Foundation, 2015, <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-for-smes> [Accessed September 1, 2024].; <https://www.mazars.co.za/services/audit-assurance/financial-reporting/the-ifrs-comparison> [Accessed September 1, 2024].

малките предприятия имат ограничен брой статии. Затова не е необходимо те да се обединяват в раздели и групи.

Според стандарта предприятията представят паричните потоци от оперативна дейност, като използват:

- косвения метод, при който печалбата или загубата се коригира по отношение на ефекта от непаричните сделки, отсрочените или начислени минали или бъдещи парични постъпления или плащания във връзка с оперативната дейност и на приходните или разходните позиции, свързани с инвестиционни или финансови парични потоци; или
- прекия метод, при който се оповестяват главните групи от брутни парични постъпления и брутни парични плащания.

От тази разпоредба на стандарта става ясно, че косвеният метод, който не е позволен по българските национални стандарти, се представя като първи метод. Това е така, защото според изследванията на *Съвета по международни счетоводни стандарти* професионалните финансови анализатори предпочитат директния метод, но за по-голямата част от банковите кредитори и други потребители на финансовите отчети на малки и средни предприятия косвеният метод е по-полезен, тъй като дава представа за начисляването.

2.2. Изисквания относно имоти, машини и съоръжения

Съгласно МСС 16 *Имоти, машини и съоръжения* след признаване предприятието трябва да избира модела на себестойността (цената на придобиване) или преоценъчния модел като своя счетоводна политика и прилага тази политика към цял клас имоти, машини и съоръжения. В МСФО за МСП от 2009 г. беше допустим само първият метод, който е по-лесен за прилагане. Но с измененията през 2015 г., в сила от 01.01.2017 г., се допуска и вторият метод.¹⁰ Промяната е направена, защото в някои юрисдикции има изискване за преоценяване на имоти, машини и съоръжения от всички предприятия и това е пречка за приемането на стандарта.¹¹

Има облекчение относно оценяването. МСС 16 изисква остатъчната стойност и полезният живот на имоти, машини и съоръжения да се преразглеждат най-малко при приключването на всяка финансова година и ако очакванията се различават от предишните приблизителни оценки, измененията да се отчитат като промяна в счетоводните приблизителни оценки. Според МСФО за МСП преразглеждане се извършва само при наличие на индикация, че е имало значителна промяна от последната годишна отчетна дата в модела, по който предприятието очаква да реализира бъдещите икономически ползи от актива.

¹⁰ IFRS News. Special Edition on the IFRS for SMEs. Grant Thornton, July 2015, <https://www.grantthornton.global/en/insights/articles/the-ifs-for-smes/> [Accessed September 1, 2024].

¹¹ International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). Basis for Conclusions. Illustrative Financial Statements, 2015, <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-for-smes> [Accessed September 1, 2024].

2.3. Изисквания относно нематериалните активи

Съгласно разпоредбите на МСС 38 *Нематериални активи* нематериален актив, който е резултат на научноизследователска дейност (или от фаза на научноизследователска дейност на вътрешен проект), не трябва да бъде признат. Разходите за научноизследователска дейност се признават като разход в момента, в който са направени. Нематериален актив, възникващ от развойната дейност (или от фазата на развойната дейност на вътрешен проект), трябва да се признава единствено и само ако предприятието може да докаже следното:

- техническата изпълнимост на завършването на нематериален актив, така че той да бъде на разположение за ползване или продажба;
- намерението да завърши нематериалния актив и да го използва или продаде;
- неговата способност да използва или продаде нематериалния актив;
- как нематериалният актив ще генерира вероятни бъдещи икономически ползи; наред с всичко останало предприятието може да докаже съществуването на пазар за продукцията на нематериалния актив или за самия нематериален актив, или ако той ще се използва вътрешно, ползността на нематериалния актив;
- наличието на адекватни технически, финансови и други ресурси за приключване на развойната дейност и за ползването или продажбата на нематериалния актив;
- неговата способност за надеждно определяне на разходите, отнасящи се до нематериалния актив по време на неговото разработване.

В стандарта са посочени и допълнителни насоки, които изискват преценки. Те водят до разходи и усилия, които са прекомерни за предприятия, които нямат публична отговорност. Затова според МСФО за МСП предприятията следва да признават вътрешно направените разходи за нематериален обект, включително всички разходи както за научноизследователска, така и за развойна дейност, като разход в момента, в който са направени, освен когато формират част от себестойността на друг актив, който отговаря на критериите за признаване.

Счетоводното отчитане на нематериален актив по МСС 38 се базира на неговия полезен живот. Нематериален актив с определен (ограничен) полезен живот се амортизира, а нематериален актив с неопределен полезен живот не се амортизира (само се обезценява). За целите на МСФО за МСП всички нематериални активи се разглеждат като имащи ограничен полезен живот. Ако предприятието не е в състояние надеждно да определи полезния живот на даден нематериален актив, следва да го оцени въз основа на най-добрата приблизителна оценка на ръководството, но не трябва да надвишава десет години (до 2017 г. в

стандарта беше посочено, че в този случай винаги се приема, че полезният живот е десет години).

МСС 38 допуска два метода за последващо оценяване – предприятието избира модела на себестойността (цената на придобиване) или преоценъчния модел. Прилагащите МСФО за МСП могат да използват само първия метод – нематериалните активи се оценяват по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и всички натрупани загуби от обезценка.

2.4. Изисквания относно инвестиционните имоти

Според МСС 40 *Инвестиционни имоти* предприятието трябва да избира модела на справедливата стойност или модела на себестойността (цената на придобиване), като своя счетоводна политика, и да прилага тази политика към всеки един от своите инвестиционни имоти. От всички предприятия се изисква да оценяват справедливата стойност на инвестиционния имот за целите на оценяването (ако предприятието използва модела на справедливата стойност) или на оповестяването (ако използва модела на себестойността или цената на придобиване). Предприятието се насърчава, но не е задължено, да оценява справедливата стойност на инвестиционен имот въз основа на оценка от независим оценител, който притежава призната и подходяща професионална квалификация и има скорошен опит във връзка с местонахождението и категорията на оценявания имот.

В МСФО за МСП няма възможност за избор. Инвестиционен имот, чиято справедлива стойност може да бъде оценена надеждно без неоправдани разходи или усилия, следва да се оценява по справедлива стойност към всяка отчетна дата, като промените в справедливата стойност се признават в печалбата или загубата. Всички останали инвестиционни имоти се отчитат като имоти, машини и съоръжения, като се използва моделът на цената на придобиване. Няма изискване за оповестяване на справедливата стойност.

2.5. Изисквания относно разходите по заеми

МСС 23 *Разходи по заеми* налага да се капитализират разходите по заеми, които са пряко относими към придобиването, създаването (строителството) или производството на отговарящ на условията актив (актив, който по необходимост изисква значителен период от време за подготовка за неговата предвиждана употреба или продажба) като част от себестойността или цената на придобиване на този актив. Другите разходи по заеми се признават като разход през периода, в който те са извършени. Това третиране на разходите по заеми се прилага от 01.01.2009 г. До тази дата стандартът, който е разработен през 1984 г., в сила от 01.01.1986 г., изисква разходите по заеми да се признават като разход в периода, в който са извършени. Само като алтернативен подход се допуска капитализиране на разходите по заеми за отговарящ на условията актив. Поради съображения, свързани с разходите и ползите, според МСФО за МСП, предприятието следва да признава всички разходи

по заеми като разход в печалбата или загубата в периода, в който са понесени.

2.6. Изисквания относно репутацията

Счетоводното отчитане на репутацията е стандартизирано от *Комитета по международни счетоводни стандарти* с МСС 22 *Отчитане на бизнес комбинациите* (публикуван през 1983 г.), в сила от 01.01.1985 г., и по-късно с МСС 22 *Бизнес комбинации* (публикуван през 1993 г.). Съгласно тези стандарти репутацията се отчита по стойност, намалена с натрупаната амортизация и всякакви натрупани загуби от обезценка. Възприема се презумпцията, че полезният живот на положителната репутация не следва да надхвърля двадесет години от датата на първоначалното ѝ признаване. От 31.03.2004 г., съгласно МСФО 3 *Бизнес комбинации* (публикуван през 2004 г.) и МСФО 3 *Бизнес комбинации* (публикуван през 2008 г.), репутацията се оценява по сумата, призната към датата на придобиване, намалена с всякакви натрупани загуби от обезценка, т.е. не се амортизира. МСС 36 *Обезценка на активи* изисква ежегодна проверка за обезценка на репутацията, придобита в бизнес комбинация.

Съгласно МСФО за МСП репутацията се амортизира. Когато полезният ѝ живот не може да се определи надеждно, се използва най-добрата приблизителна оценка на ръководството, но не трябва да надвишава десет години (до 2017 г. в стандарта беше посочено, че в този случай винаги се приема, че полезният живот е десет години). Тестване за обезценка се извършва само при наличие на индикации.

2.7. Изисквания относно безвъзмездните средства, предоставени от държавата

Съгласно МСС 20 *Счетоводно отчитане на безвъзмездните средства, предоставени от държавата, и оповестяване на държавната помощ* безвъзмездните средства, предоставени от държавата, не се признават, преди да се получи разумна увереност, че:

- предприятието ще изпълни условията, с които те са обвързани; и
- безвъзмездните средства ще бъдат получени.

Извършват се преценки за установяване на увереността. Те не са необходими по МСФО за МСП, защото безвъзмездните средства, които налагат конкретни условия по отношение на бъдещата дейност на получателя, се признават като приход само когато условията са изпълнени.

За представяне на безвъзмездните средства във финансовите отчети МСС 20 регламентира два метода. Безвъзмездните средства, предоставени от държавата, свързани с активи, включително непарични безвъзмездни средства по справедлива стойност, се представят в отчета за финансово състояние или чрез отчитане на безвъзмездните средства, като приходи за бъдещи периоди, или с приспадане на безвъзмездните средства при изчисляването на балансовата стойност на актива.

Безвъзмездните средства, свързани с приходи, се представят като част от печалбата или загубата или се приспадат при отчитане на съответния разход.

МСФО за МСП допуска само първия метод. Безвъзмездните средства, получени преди да са удовлетворени критериите за признаване на приходи, се признават като пасив. Безвъзмездните средства, които не налагат конкретни условия по отношение на бъдещата дейност на получателя, се признават в приходите, когато постъпленията от безвъзмездната помощ подлежат на получаване.

2.8. Изисквания относно приходите

МСФО 15 *Приходи от договори с клиенти* установява петстъпков модел за признаване на приходи, който включва:

1. идентифициране на договора;
2. идентифициране на задължения за изпълнение;
3. определяне на цената на сделката;
4. разпределяне на цената на сделката към задълженията за изпълнение;
5. признаване на прихода, когато предприятието удовлетвори задължението за изпълнение.

Приходът се признава, когато предприятието удовлетвори задължението за изпълнение, като прехвърли обещаната стока или услуга (т.е. актив) на клиента. Приема се, че актив е прехвърлен, когато клиентът получи контрол върху него.

Контролът върху актив се отнася до способността да се ръководи използването на ресурса и да се получат по същество всички останали ползи от него.

МСФО за МСП от 2009 г., и след промените от 2017 г., не изисква тези стъпки за признаване на приходите. Приходите от продажби на стоки се признават при прехвърляне на купувача на съществените рискове и ползи от собствеността върху стоките, а приходите от продажби на услуги – съобразно етапа на завършеност на сделката към края на отчетния период. Това е така, защото стандартът се основава на МСС 18 *Приходи*, в сила от 01.01.1984 г. до 2017 г., отменен с влизането в сила на МСФО 15 на 01.01.2018 г.

След 2019 г., във връзка с втория преглед на МСФО за МСП, се анализира възможността за промяна на тези разпоредби.¹² *Съветът по международни счетоводни стандарти* отбелязва, че чрез МСФО 15 са премахнати несъответствията и слабостите в МСС 18, защото е въведена единна рамка за признаване на приходи за стоки и услуги. Затова е важно стандартът за малки и средни предприятия също да се преработи.

¹² Exposure Draft. IFRS for SMEs Accounting Standards. Basis for Conclusions and Illustrative Financial Statements on Third edition of the IFRS for SMEs Accounting Standard, 2022, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/exposure-draft-2022/bc-ed-2022-1-iasb-ifrs-smes.pdf> [Accessed September 1, 2024].

Въпреки това обаче се очаква, че измененията няма да водят до значителни промени в признаването на приходите. След изследванията и анализа на мненията на заинтересовани страни Съветът предлага привеждане в съответствие на МСФО за МСП с МСФО 15. Това трябва да е полезно за потребителите на отчетите и съставителите чрез:¹³

(а) предоставяне на последователна и сравнима информация, която по-вярно представя изпълнението; и

(б) адресиране на несъответствията и слабостите в стандарта чрез предоставяне на единна и всеобхватна рамка за признаване на приходи.

Чрез опростяване на разпоредбите трябва да се постига баланс между разходите и ползите. Те трябва да включват петстъпковия модел на МСФО 15 за признаване на всички приходи.

2.9. Изисквания относно лизинговите договори

Представянето на лизинга във финансовите отчети е стандартизирано от *Комитета по международни счетоводни стандарти* с МСС 17 *Отчитане на лизинга* (публикуван през 1982 г.), в сила от 01.01.1984 г., и по-късно с МСС 17 *Лизинг* (публикуван през 1997 г.). Съгласно тези стандарти даден лизингов договор се класифицира като финансов лизинг, ако с него по същество се прехвърлят всички рискове и изгоди от собствеността върху актива. Другите лизингови договори се класифицират като оперативни лизинги. В началото на лизинговия срок финансовият лизинг се признава като актив и пасив в отчета за финансово състояние на лизингополучателя, а лизинговите плащания по оперативен лизинг се отчитат като разход по линейния метод. Лизингодателите признават активите, държани по силата на договор за финансов лизинг, в своите отчети за финансово състояние и ги представят като вземане. Те представят в своите отчети активите, които са обект на оперативен лизинг, в съответствие с тяхното естество, а наемният доход се отчита по линейния метод.

Посоченото третиране не съответства на *Концептуалната рамка за финансова отчетност* на *Съвета по международни счетоводни стандарти*. Това е така, защото:

- правото на лизингополучателя да използва актива по договора за оперативен лизинг също отговаря на дефиницията за актив (както при финансовия лизинг); и
- задължението на лизингополучателя да извършва лизингови плащания по договор за оперативен лизинг също отговаря на дефиницията за пасив.

С разработването на МСФО 16 *Лизинг* през 2016 г., в сила от 01.01.2019 г., се въвежда единният модел на „актива с право на ползване“ при лизингополучателите и се запазва отчитането при лизингодателите. За всички лизингови договори лизингополучателите признават актив с право на ползване и пасив по лизинга. Така счетоводното третиране се

¹³ Ibid., § BC189.

привежда в съответствие с *Концептуалната рамка за финансова отчетност*.

В стандарта са предвидени две изключения от модела. Лизингополучателят може да избере да не прилага общите изисквания за признаване и оценяване на МСФО 16 по отношение на краткосрочни лизингови договори (със срок към началната дата от 12 месеца или по-малко) и лизингови договори, основният актив по които е с ниска стойност. Свързаните с тях лизингови плащания се признават като разход по линейния метод за срока на лизинговия договор или на друга систематична база, когато тя отразява по-точно ползите за лизингополучателя (като оперативния лизинг по МСС 17).

МСФО за МСП от 2009 г., както и преработеният стандарт в сила от 2017 г., се основава на МСС 17 *Лизинг*. Поради това разпоредбите относно отчитането на лизинга от лизингополучателите не съответстват на *Концептуалната рамка за финансова отчетност*. При втория преглед на МСФО за МСП *Съветът по международни счетоводни стандарти* обсъжда три подхода за подобряване на стандарта:¹⁴

- подход 1 – съгласуване на стандарта с МСФО 16 с възможните опростявания;
- подход 2 – съгласуване на стандарта с основния принцип на МСФО 16 чрез разширяване на счетоводството на финансовия лизинг за всички договори за лизинг; и
- подход 3 – подобряване на изискванията за оповестяване за оперативен лизинг без промяна на изискванията за признаване и оценяване в стандарта.

След оценка на разходите и ползите Съветът решава да не предлага изменения в стандарта и да обмисли промени в бъдещи прегледи, за да го приведе в съответствие с МСФО 16. Взема се под внимание и фактът, че не са направени достатъчни изследвания за прилагането на МСФО 16.

2.10. Изисквания относно финансовите инструменти

Първият стандарт за финансови инструменти на *Комитета по международни счетоводни стандарти* е МСС 32 *Финансови инструменти: представяне и оповестяване*, който влиза в сила през 1996 г. Стандартът се отнася само за представяне и оповестяване (по-късно въпросите за оповестяване са отделени в МСФО 7 *Финансови инструменти: оповестяване*). По-важните аспекти, свързани с признаване, оценяване и отписване на финансови инструменти, са стандартизирани с МСС 39 *Финансови инструменти: признаване и оценяване*, който влиза в сила през 2001 г. Той е разработен като временен стандарт поради множеството спорни въпроси. Затова *Съветът по Международни счетоводни стандарти* започва разработването на нов

¹⁴ Exposure Draft. IFRS for SMEs Accounting Standards. Basis for Conclusions and Illustrative Financial Statements on Third edition of the IFRS for SMEs Accounting Standard, 2022, § BC234, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/exposure-draft-2022/bc-ed-2022-1-iasb-ifrs-smes.pdf> [Accessed September 1, 2024].

стандарт за финансови инструменти още през 2002 г. Различни непълни версии на новия стандарт – Международен стандарт за финансово отчитане (МСФО) 9 *Финансови инструменти*, са публикувани през 2009, 2010 и 2013 г. През 2014 г. е публикувана окончателната версия на стандарта, който влиза в сила от 01.01.2018 г. и отменя по-ранните версии. С новия стандарт са премахнати недостатъците, включително множеството изключения, приложими само за определени категории инструменти.

Според МСФО 9 *Финансови инструменти* финансовите активи се класифицират в следните групи:

- оценявани по амортизирана стойност;
- оценявани по справедлива стойност в друг всеобхватен доход – дългови инструменти или капиталови инструменти;
- оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Класификацията на финансовите активи е на база бизнес модела за управление на финансовите активи на предприятието и характеристиките на договорните парични потоци.

Финансовите пасиви се класифицират като:

- оценявани по амортизирана стойност;
- оценявани по справедлива стойност в печалбата или загубата.

Тази класификация се различава от класификацията в МСС 39. Но по-съществена промяна има относно обезценката. Старият стандарт се основава на модела на понесените загуби. При него загубите се признават при обективни доказателства за обезценка в резултат на събития, настъпили след първоначалното признаване, например фактическо неизпълнение. Така се надценяват признати приходи до момента на неизпълнение.

В новия стандарт се прилага моделът на очакваните загуби чрез два подхода:

- опростен подход – прилага се в определени случаи;
- общ (тристепенен) подход – прилага се във всички случаи, в които не се използва опростеният подход;

Опростеният подход е задължителен за търговски вземания или активи по договори с клиенти съгласно МСФО 15 *Приходи от договори с клиенти*, които не съдържат съществен компонент на финансиране. Освен това този подход може да се прилага, ако предприятието го е избрало като своя счетоводна политика за:

- търговски вземания или активи по договори с клиенти, които съдържат съществен компонент на финансиране; и
- лизингови вземания, които произтичат от сделки в обхвата на МСФО 16 *Лизинг*.

В общия (трестепенен) подход обезценката на финансовите инструменти зависи от увеличаването на кредитния риск след първоначално признаване. В стандарта са посочени подробни насоки за неговото прилагане.

Изискванията в МСФО за МСП относно финансовите инструменти също са опростени. Те се класифицират в две категории – оценявани по амортизирана стойност или справедлива стойност в печалбата или загубата. Моделът на амортизирана стойност се прилага за всички основни финансови инструменти, с изключение на инвестиции в неконвертируеми привилегировани акции и непродаваеми обикновени или привилегировани акции, които се търгуват публично или чиято справедлива стойност по друг начин може да бъде измерена надеждно без допълнителни разходи или усилия. В стандарта е посочен списък с примери за основни финансови инструменти и условията, на които трябва да отговаря даден дългов инструмент, за да бъде класифициран като основен финансов инструмент и следователно да бъде оценен по амортизирана стойност.

Стандартът изисква прилагането на модела на понесената загуба за обезценка, защото нейната редакция е от 2017 г., т.е. преди влизането в сила на МСФО 9.

При текущия преглед *Съветът по международни счетоводни стандарти* смята, че:¹⁵

- преминаването към модела на очакваните загуби би осигурило по-добра информация за потребителите на финансови отчети, когато малките и средните предприятия държат дългосрочни финансови активи; но
- запазването на модела на понесените загуби е подход, подкрепен най-добре от съображенията за разходи и ползи за малки и средни предприятия, държащи търговски вземания, които обикновено са краткосрочни, нелихвоносни активи.

Поради това Съветът предлага:¹⁶

- запазване на модела на понесените загуби за търговски вземания и активи по договори с клиенти;
- изискване да се използва моделът на очакваните загуби за всички други финансови активи, оценени по амортизирана стойност, в съответствие с опростения подход в МСФО 9;
- запазване на изисквания за обезценка на инструменти на собствения капитал, оценени по себестойност; МСФО 9 изисква предприятията да оценяват всички капиталови инструменти по

¹⁵ Exposure Draft. IFRS for SMEs Accounting Standards. Basis for Conclusions and Illustrative Financial Statements on Third edition of the IFRS for SMEs Accounting Standard, 2022, § BC77, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/exposure-draft-2022/bc-ed-2022-1-iasb-ifrs-smes.pdf> [Accessed September 1, 2024].

¹⁶ Ibid, § BC78.

справедлива стойност и моделът на очаквани загуби не се прилага за тях.

Съветът смята, че трябва да се опростят изискванията за класификация и оценка на финансови активи в МСФО 9 чрез:

- премахване на изискването за определяне как финансовите активи трябва да бъдат класифицирани и оценени въз основа на бизнес модела на предприятието за управление на финансовия актив; и
- премахване на опцията за представяне в друг всеобхватен доход на последващите промени в справедливата стойност на инвестиция в инструмент на собствения капитал.

Не се очаква тези опростявания да попречат на достоверното представяне, тъй като премахването на оценката на бизнес модела е малко вероятно да повлияе значително върху начина, по който малките и средните предприятия класифицират своите финансови активи, които обичайно не държат под различни бизнес модели.

2.11. Изисквания относно биологичните активи и земеделската продукция

МСС 41 *Земеделие* изисква биологичният актив да се оценява при първоначалното признаване и към края на всеки отчетен период по справедливата му стойност, намалена с разходите за продажба, с изключение на случая, при който справедливата стойност не може да бъде надеждно определена.

Когато справедливата стойност на биологичния актив не може да бъде надеждно оценена, оценката се извършва по себестойност (или цена на придобиване), намалена с всяка натрупана амортизация или всички натрупани загуби от обезценка.

Земеделската продукция към момента на събирането на реколтата се оценява по нейната справедлива стойност, намалена с разходите за продажба. Стандартът отразява схващането, че справедливата стойност на земеделската продукция към момента на събиране на реколтата може винаги да бъде надеждно оценена.

Според МСФО за МСП предприятието следва да оценява даден биологичен актив при първоначално признаване и към всяка отчетна дата по справедливата му стойност, намалена с разходите по продажбата. Когато справедливата стойност не може лесно да бъде определена без неоправдани разходи или усилия, оценяването е по себестойност, намалена с натрупаната амортизация и натрупаните загуби от обезценка. Тази разпоредба води до облекчение, защото има по-голям обхват от подобната в МСС 41. Съгласно нея биологични активи, на които справедливата стойност може да се оцени надеждно, но това води до допълнителни разходи и усилия, също се оценяват по себестойност.

Земеделската продукция, добита от биологичните активи на предприятието, следва да се оценява по справедливата си стойност, намалена с разходите по продажбата, към момента на прибиране на

реколтата. Тази оценка представлява себестойността към тази дата. Затова не е необходимо да се оценява справедливата стойност, както се изисква от МСС 41.

Посочените изисквания за достатъчни, за да се твърди, че МСФО за МСП води до опростяване на МСФО, без това да води до нарушаване на изискванията за достоверно представяне. При разработването и преработването на стандарта се спазват съображенията, свързани с разходите и ползите. Това става чрез:

- изключването на някои теми, които нямат приложение – отчитане по сегменти, междинно отчитане, доходи на акция и застрахователни договори, както и специфични разпоредби, например за представяне на нетекущите активи, държани за продажба;
- изискването за представяне на всички компоненти на финансовия отчет, като се допуска обединяване на отчетите за всеобхватния доход и отчетите за промените в собствения капитал в един отчет;
- приемане на по-лесните за прилагане методи – отчитане на всички нематериални активи по цена на придобиване; представяне на безвъзмездните средства, предоставени от държавата, само като пасив или в приходите; прилагане на модела на понесените загуби за търговски вземания и активи по договори с клиенти; признаване на текущи разходи за правото на лизингополучателя да използва актив по договора за оперативен лизинг, без да се отчита актив с право на ползване (въпреки че се обмислят промени в бъдещи прегледи);
- опростени изисквания за признаване и оценяване – преразглеждане на остатъчната стойност и полезния живот на имоти, машини и съоръжения само при индикации; признаване на всички разходи за научноизследователска и за развойна дейност като разходи в момента, в които са направени; разглеждане на всички нематериални активи като имащи ограничен полезен живот, като при липса на надеждна оценка полезният живот се определя до 10 години; неоповестяване на справедливата стойност при отчитане на инвестиционните имоти по модела на цената на придобиване; признаване на всички разходи по заеми като разход в печалбата или загубата в периода, в който са понесени; амортизиране на репутацията, като при липса на надеждна оценка полезният живот се определя до 10 години; опростяване на разпоредбите за признаване на приходите; опростяване на изискванията за класификация и оценка на финансови активи; оценяване на биологичните активи по себестойност както при невъзможност за надеждна оценка, така и при допълнителни разходи и усилия за тази оценка; приемане, че справедливата стойност на земеделската продукция към момента на прибиране на реколтата се равнява на себестойността.

Освен разпоредбите за отчитане на обекти трябва да се има предвид, че стандартът изисква само 10% от задължителните оповестявания по МСФО (300 позиции в контролния списък за оповестявания при над 3 000 по МСФО)¹⁷. Това облекчение също се основава на анализа на разходите и ползите, но заслужава специално внимание в самостоятелно изследване.

3. Проблеми на стандартизацията в счетоводството на малките и средните предприятия в Европейския съюз

Въпреки описаните предимства на МСФО за МСП стандартът не се прилага в Европейския съюз. Това е така, защото има несъвместимост между счетоводните директиви и МСФО за МСП.¹⁸ Това е установено след проучване, направено от *Европейската консултативна група за финансова отчетност* (European Financial Reporting Advisory Group – EFRAG). Становището на организацията е представено на Европейската комисия през май 2010 г.¹⁹

Заклучението на EFRAG е, че следните разпоредби на МСФО за МСП от 2009 г. са несъвместими със счетоводните директиви на Европейския съюз:

- забраната за представяне на приходи и разходи като „извънредни позиции“;
- изискването за оценяване на някои финансови инструменти по справедлива стойност;
- изискването да се приеме, че полезният живот на репутацията е десет години, ако предприятието не е в състояние да направи надеждна оценка;
- изискването за незабавно признаване в печалбата или загубата на всяка отрицателна репутация;
- забраната за възстановяване на загуба от обезценка, призната за репутация;
- изискването за представяне на сумата на вземане от инструменти на собствения капитал, емитирани преди предприятието да получи паричните средства или други ресурси, като компенсиране на собствения капитал, а не като актив.

За целите на изследването е необходимо по-подробно анализиране на тези норми, защото някои от несъответствията са премахнати през следващите години.

3.1. Извънредни позиции

Съгласно параграф 5.10 от МСФО за МСП предприятието не трябва да представя никакви позиции на приходите и разходите като

¹⁷ <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/ifrs-for-smes-presentation-bulgaria-oct-2012.pdf> [Accessed September 1, 2024].

¹⁸ Koch, M., D. Kaya. Research Insights – A Study of Countries' Adoption of IFRS for SMEs, <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/supporting-international-standards/discussion/research-insights-study-countries-adoption-ifrs-smes> [Accessed September 1, 2024].

¹⁹ <https://www.efrag.org/> [Accessed September 1, 2024].

„извънредни позиции“ във финансовия отчет. Това не съответства на Четвъртата счетоводна директива на ЕС (78/660/ЕЕС)²⁰, която изисква определени позиции да бъдат представени в „извънредни приходи и извънредни разходи“.

Важно е да се посочи, че според Директива 2013/34/ЕС,²¹ която отменя Директива 78/660/ЕЕС, извънредни позиции не се представят. Новото третиране е в съответствие със съвременните международни стандарти. МСС 8 *Нетна печалба или загуба за периода, фундаментални грешки и промени в счетоводните политики* (публикуван през 1993 г.) първоначално изисква извънредните отчетни обекти да бъдат оповестявани отделно от печалбата или загубата от обичайни дейности. Този стандарт дефинира „извънредните статии“ като „приходи или разходи, които произтичат от събития или сделки, които са очевидно различни от обичайните дейности на предприятието и следователно не се очаква да се повтарят често или регулярно“. Според стандарта примери за събития и сделки, които обикновено пораждаат извънредни позиции за повечето предприятия, са загуба на активи или земетресение и друго природно бедствие.

През 2002 г. Съветът по международни счетоводни стандарти решава да премахне концепцията за извънредните позиции от МСС 8 и да забрани представянето на отчетни обекти на приходите и разходите като „извънредни статии“. Мотивите за това са, че отчетните обекти, третирани като извънредни, произтичат от нормалните бизнес рискове, пред които предприятието е изправено. Характерът или предназначението на дадена сделка или друго събитие, а не неговата честота, би трябвало да определя представянето му в отчета.²²

3.2. Финансови инструменти по справедлива стойност

В параграф 12.8 от МСФО за МСП е посочено, че в края на отчетния период предприятието следва да оцени всички по-сложни финансови инструменти (в обхвата на Раздел 12 от стандарта) по справедлива стойност и да признае промените на справедливата стойност в печалбата или загубата. Има изключение от това правило за капиталови инструменти, които не са публично търгувани и чиято справедлива стойност не може да бъде надеждно оценена по друг начин и договорите, свързани с подобни инструменти, които, ако бъдат упражнени, ще доведат до доставка на такива инструменти. Те следва да се оценяват по цена на придобиване, намалена с обезценката.

²⁰ Fourth Council Directive of 25 July 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies (78/660/EEC), OJ L 222, 14.8.1978, p. 11, https://publications.europa.eu/resource/cellar/6dc43a2e-ff41-4af8-ae50-214c02e54404.0006.03/DOC_1 [Accessed September 1, 2024].

²¹ Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034> [Дата на достъпа: 1 септември 2024 г.].

²² Международни стандарти за финансово отчитане, издадени към 1 януари 2012 г. Част Б. Фондация МСФО, с. 1059.

Някои от посочените в МСФО за МСП финансови инструменти не винаги могат да бъдат оценявани по справедлива стойност съгласно счетоводните директиви на Европейския съюз. Това несъответствие се запазва и в следващите промени на директивите и стандарта.

3.3. *Полезен живот на репутация*

Според параграф 19.23 от МСФО за МСП след първоначалното признаване придобиващият трябва да оцени репутацията, придобита в бизнес комбинация, по себестойност минус натрупаната амортизация и натрупаните загуби от обезценка. Когато не може да се направи надеждна оценка на полезния живот на репутацията, се приема, че животът е десет години.

Тъй като *Четвъртата счетоводна директива* изисква репутацията да бъде отписана в рамките на пет години, освен ако не може да се поддържа по-дълъг полезен живот, разпоредбата на счетоводния стандарт не е съвместима с правилата в Европейския съюз.

Промените, направени през следващите години, водят до сближаване в третирането на полезния живот на репутацията. Според член 12 от *Директива 2013/34/ЕС* в изключителни случаи, когато срокът на използване на репутация не може да бъде надеждно определен, тя се отписва в рамките на максимален срок, установен от държавата членка. Този максимален срок не може да бъде по-кратък от 5 години и не може да надвишава 10 години. В бележките към финансовите отчети се посочва обяснение за периода, в рамките на който се отписва репутацията. Съгласно МСФО за МСП репутацията се амортизира в рамките на полезния ѝ живот, а ако той не може да се определи надеждно, се използва най-добрата приблизителна оценка на ръководството, но не трябва да надвишава десет години.

3.4. *Признаване на отрицателна репутация*

В съответствие с параграф 19.24 от МСФО за МСП, ако делът на придобиващия в нетната справедлива стойност на разграничимите активи, пасиви и провизии за условни задължения превишава цената на бизнес комбинацията (понякога наричана „отрицателна репутация“), придобиващият следва:

- да преоцени идентификацията и оценката на активите, пасивите и провизиите за условни задължения на придобиващия и оценката на цената на бизнес комбинацията; и
- да признае незабавно в печалбата или загубата всяко превишение, оставащо след тази преоценка.

Директивите на Европейския съюз не позволяват отрицателната репутация да бъде призната незабавно в печалбата или загубата, ако тя е свързана с очакване за неблагоприятни бъдещи резултати. Затова международният стандарт е несъвместим с европейските правила.

Тук причината също е в подобряването на международните стандарти. Отрицателна репутация се признава съгласно МСС 22

Отчитане на бизнес комбинациите (публикуван през 1983 г.), в сила от 01.01.1985 г., и по-късно с МСС 22 Бизнес комбинации (публикуван през 1993 г.). Съгласно МСФО 3 Бизнес комбинации (публикуван през 2004 г.) и МСФО 3 Бизнес комбинации (публикуван през 2008 г.) се признава репутация или изгодна покупка (вместо отрицателна репутация).

Счетоводното третиране е променено от Съвета по международни счетоводни стандарти, защото изгодните покупки се разглеждат като аномалия при сделките. Стопанските предприятия и техните собственици обикновено не продават, съзнателно и с готовност, активи или бизнес по цени, които са по-ниски от справедливите им стойности.²³ От друга страна, такива сделки съществуват и ще продължат да съществуват. Обстоятелствата, при които те възникват, включват принудителна ликвидация или принудителна продажба по спешност (например след смъртта на основателя или ключов управител), при които собствениците трябва бързо да продадат бизнеса. Но към датата на придобиване придобиващият е по-богат със сумата, с която справедливата стойност на това, което е придобито, надвишава справедливата стойност на прехвърленото (заплатено) възнаграждение за него. Затова от концептуална гледна точка придобиващият трябва да признае тази печалба към датата на придобиване.

Тези мотиви показват, че новото третиране на отрицателната репутация в по-голяма степен съответства на *Концептуалната рамка за финансова отчетност*. Затова то е въведено и в стандарта за малки и средни предприятия. Изискванията на счетоводните директиви не са осъвременени и се основават на стари подходи.

3.5. Възстановяване на загуба от обезценка на репутация

Съгласно параграф 27.28 от МСФО за МСП загуба от обезценка, призната за репутация, не трябва да се сторнира в следващ период. Четвъртата счетоводна директива изисква загубите от обезценка на репутация да бъдат отменени, ако причините, поради които са били признати, са престанали да се прилагат.

По-късно е извършена промяна в изискването на европейската разпоредба. В член 12 от Директива 2013/34/ЕС относно корекциите в стойността на дълготрайните активи е посочено следното:

а) държавите членки могат да разрешават или да изискват корекции в стойността на дълготрайните финансови активи, така че те да бъдат оценени с по-ниска стойност, с която да бъдат записани на датата на баланса;

б) стойността на дълготрайните активи се коригира независимо от това дали срокът им на използване е ограничен, така че те да бъдат оценени с по-ниската стойност, с която ще бъдат записани на датата на баланса, ако се очаква трайно намаляване на стойността им;

²³ Международни стандарти за финансово отчитане, издадени към 1 януари 2012 г. Част Б. Фондация МСФО, с. 336.

в) корекциите в стойността, посочени в букви а) и б), се отнасят към отчета за приходите и разходите и се посочват отделно в бележките към финансовите отчети, ако не са записани отделно в отчета за приходите и разходите;

г) оценяването с по-ниската стойност по букви а) и б) не може да продължи след отпадане на причините за внасяне на корекции; настоящата разпоредба не се прилага за корекции в стойността по отношение на раздел „Репутация“.

Това означава, че не се коригира стойността на репутацията дори при отпадане на причините. По този начин Директивата е приведена в съответствие с международния стандарт.

3.6. Представяне на неплатен капитал като компенсиране на собствения капитал

Параграф 22.7 от МСФО за МСП изисква предприятието да признава издаването на акции или други инструменти на собствения капитал като собствен капитал, когато емитира тези инструменти и друга страна е длъжна да предостави парични средства или други ресурси на предприятието в замяна на инструментите. Но ако инструментите на собствения капитал са емитирани преди предприятието да получи паричните средства или други ресурси, предприятието трябва да представи сумата за вземане като компенсиране на собствения капитал в своя отчет за финансовото състояние, а не като актив. Счетоводните директиви изискват невнесенят поискан капитал да бъде представен като актив. Не са направени промени в това отношение през следващите години.

Представените разпоредби показват, че има някои съществени несъответствия между МСФО за МСП и европейските изисквания. Интересно е обаче, че те се намаляват. Това е така, защото повечето различия се дължат на неосъвременяване на директивите при подобряването на международните стандарти. Поради това вече няма различия относно третирането на извънредните позиции и обезценката на репутацията. Сближаване има и във връзка с полезния живот на репутацията. Запазва се несъвместимостта при признаване на отрицателната репутация, отчитането на някои финансови инструменти по справедлива стойност и представяне на неплатения капитал като компенсиране на собствения капитал. В това отношение трябва да се има предвид, че МСФО и МСФО за МСП са разработени въз основа на *Концептуалната рамка за финансова отчетност*, която представлява съвременната теория на финансовото счетоводство. Затова е основателно да се твърди, че счетоводното третиране в международните стандарти води до представянето на по-уместна и по-достоверна информация. Европейските директиви и регламенти, както и националните разпоредби, трябва да съответстват на тях.

Заклучение

Въз основа на изследването могат да се направят следните по-важни изводи за подобряване на стандартизацията в счетоводството на малки и средни предприятия:

1. Необходимо е да се прилагат счетоводни стандарти за малки и средни предприятия (предприятия, които нямат публична отговорност), разработени чрез адекватен подход, позволяващ съставянето на уместни и достоверни отчети.

2. Стандартите за малки и средни предприятия не трябва да включват специфичните въпроси, характерни за големи предприятия или оказващи съществено влияние основно върху техните резултати. Те трябва да регламентират само по-лесните за прилагане методи и да съдържат опростени изисквания за признаване, които не водят до допълнителни усилия. При тяхното разработване трябва да се търси балансът между разходи и ползи.

3. Стандартизацията в счетоводството на малки и средни предприятия може да се подобри чрез спазването на подхода, заложен в МСФО за МСП или чрез приемането на този стандарт. Той е съкратен вариант на МСФО и позволява съставянето на отчети с вярно и честно представяне на информацията. Това се постига със значително по-малко разходи. Въпреки това обаче стандартът не се прилага в Европейския съюз поради някои методи, несъвместими с европейските правила. Те се дължат главно на неосъвременяване на директивите при подобряването на международните стандарти. Затова е необходимо да се полагат усилия за сближаване на счетоводното третиране на отчетните обекти.

Библиографска справка:

1. Айвазова, Я. Емпирично изследване за качеството на финансовата отчетност в България, статия, списание ИДЕС, бр. 4/2023 г.
2. Вейсел, А. Актуални проблеми на стандартизацията в счетоводството в България, студия, Годишник на ИДЕС, София, 2022.
3. Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034> [Дата на достъп: 1 септември 2024 г.].
4. Международни стандарти за финансово отчитане, издадени към 1 януари 2012 г. Част Б. Фондация МСФО.
5. Свраков, А. Развитие на счетоводното законодателство в България, списание ИДЕС, Извънреден брой, 2021.
6. Стратегия за развитието на ИДЕС през периода до 2028 година, приета от Общото събрание на ИДЕС на 13.01.2020 г.
7. Exposure Draft. IFRS for SMEs Accounting Standards. Basis for Conclusions and Illustrative Financial Statements on Third edition of the IFRS for SMEs Accounting Standard, 2022, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/exposure-draft-2022/bc-ed-2022-1-iasb-ifrs-smes.pdf> [Accessed September 1, 2024].
8. IFRS News. Special Edition on the IFRS for SMEs. Grant Thornton, July 2015, <https://www.grantthornton.global/en/insights/articles/the-ifrs-for-smes/> [Accessed September 1, 2024].
9. International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). IFRS Foundation, 2015, <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-for-smes> [Accessed September 1, 2024].
10. International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). Basis for Conclusions. Illustrative Financial Statements, 2015, <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-for-smes> [Accessed September 1, 2024].
11. Koch, M., D. Kaya. Research Insights – A Study of Countries' Adoption of IFRS for SMEs, <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/supporting-international-standards/discussion/research-insights-study-countries-adoption-ifrs-smes> [Accessed September 1, 2024].

12. *Fourth Council Directive of 25 July 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies (78/660/EEC), OJ L 222, 14.8.1978, p. 11, https://publications.europa.eu/resource/ellar/6dc43a2e-ff41-4af8-ae50-214c02e54404.0006.03/DOC_1 [Accessed September 1, 2024].*
13. *<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/ifrs-for-smes-presentation-bulgaria-oct-2012.pdf> [Accessed September 1, 2024].*
14. *<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/groups/smes/presentations/presentation-webinar-for-jicpa.pdf> [Accessed September 1, 2024].*
15. *<https://www.ifrs.org/projects/work-plan/2019-comprehensive-review-of-the-ifrs-for-smes-standard/#about> [Accessed September 1, 2024].*
16. *<https://www.ifrs.org/use-around-the-world/why-global-accounting-standards/> [Accessed September 1, 2024].*
17. *<https://www.mazars.co.za/services/audit-assurance/financial-reporting/the-ifrs-comparison> [Accessed September 1, 2024].*
18. *<https://www.efrag.org/> [Accessed September 1, 2024].*